

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

446 ספרים
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: רואה ואינו נראה

המו"ל לחש "לרואה ואינו נראה", אותו הוא מייחס לרבי משה בן נחמן - הרמב"ן. וכך כתב: "הא לך סוד גדול לדרך לרואה ואינו נראה משום אויב ושונא ואורב וגזלן וחמסן, ובחון ובדוק הוא, ונסיתי בעז"ה במקום סכנת נפשות כמה פעמים והועיל, ודבר גדול הוא, ודע שתועלת התפילה הזו תועיל מבוקר עד אחר תפלת מנחה ולא יותר, אחר שתאמר תפלת הדרך בכל כוחך, תעמוד נוכח דרכך ותשים שלשה אצבעותיך של יד ימין, דהיינו האצבע אחת תחת עין ימין והקמיצה תחת עין שמאל והאמה למעלה מהחוטם ותעצום באצבע ובקמיצה עיניך, ויאמר שלשה פעמים 'במאמר אל-ל ש-די', ואחר כך יאמר פעם אחת זה... כאן מופיעה רשימת פסוקים שונים.

בסיום ה'סגולה' נכתב: "אמר המגיה סגולה זאת מצאתי אותה כתובה בלשון אשכנז והעתקתי אותה בלשון הקודש לתשוּקת השואלים".

בספר "דרך הישר", שנדפס בקראקא שנת ת"ו (1646), ואשר מיועד כולו ל"הולכי דרכים", מובאים דינים ותפילות מיוחדות ליוצאים לדרך, וכן סגולות ושמירות למצבים שונים (להליכה ביער, הפלגה בספינה, ישיבה בבית האסורים ועוד). ביניהן נמצאת גם סגולה זו ונכתב שם: "שמירה לדרך ששלח הרמב"ן ז"ל מעכו לברצלונה שגילו לו לר' שמואל בן חפני מן השמים מתוך ספר יצירה ואשר יקרא אותו בדרך בכונה גדולה ונכונה לא יראוהו מן הלסטים, כי כדמות ענן מפסיק ביניהם ואם יראוהו ידמו כאלו עמו חברותה (=חבורה) גדולה...". ועי' בספר המכונת והלכותיה עמוד 448.

כמו כן סיפר הגאון האדמו"ר רבי יוחנן סופר מערלוי זצוק"ל כשהיה בחור צעיר סבו הגאון הגדול רבי שמעון סופר ע"ה בעל מחבר שו"ת התעוררות תשובה היה חולה ונכדו היה שמש אותו. ופעם אמר לו הסבא: "אבא ה'כתב סופר' מסר לי פעם את השם באמצעותו אפשר להיות "רואה ואינו נראה". מיד שאל הנכד: נו. סבא והשתמשת בזה? אולם הסבא השיב בשלילה.

אולם כידוע דעתו של רבי יהודה החסיד שאין להשתמש כלל בשמות הקודש, ולכן קשה להאמין שהשתמשו בשמות הקודש כדי להיפך ל"רואה ואינו נראה".

[שנינו בפרקי אבות (פ"א מ"ג), הוא (הלל) היה אומר, ודלא מוסיף יסף, ודלא יליף קטלא חייב, ודאשתמש בתגא חלף. ופירש הברטנורא בפירושו השני מהו "ודאשתמש בתגא חלף", ואני שמעתי, שפירוש "דישתמש בתגא", היינו המשתמש בשם המפורש, חלף ואבד מן העולם, שאין לו חלק לעולם הבא.

והסמ"ק (מצוה ג') כתב, שרבינו יהודה החסיד הזהיר את תלמידיו שלא ילכו לאיזו חופה של אחד מחבריהם, מפני שהיו לסטים בדרך והיה חשש שמא יגרמו להם נזק. ואותם התלמידים לא שמעו בקולו מפני שהיו יודעים שמות הקודש

הגמרא במסכת שבת (לג:) מספרת: דיתבי (שישבו) רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גביהו (איתם). פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו (רש"י: רומיים), תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין להושיב בהן זונות, מרחצאות לעדן בהן עצמן, גשרים ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות (רש"י: וסיפר דבריהם, לתלמידים או לאביו ואמו, ולא להשמיען למלכות, ונשמעו על ידו למלכות).. אמרו (-הרומאים): יהודה שעילה יתעלה, יוסי ששתק יגלה לציפורי, שמעון שגינה יהרג. אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא (הלכו והתחבאו בבית המדרש). כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמא וכרכי (כל יום היתה מביאה להם אשתו לחם וקיתון מים והיו אוכלים) כי תקיף גזירתא, אמר ליה לבריה: נשים דעתן קלה עליהן, דילמא מצערי לה ומגליא לן (שמה יענו הרומאים את אשתו של בי שמעון והיא תגלה להם את מקום מחבואנו). אזלו טשו במערתא (הלכו והתחבאו במערה).

וצריך להבין איזה מחבוא זה מקום בית המדרש, וכי הרומאים אינם יודעים שצריך לחפש בבית המדרש?

מצינו במדרש (בר"ר נג, יד): אמר רבי בנימין: הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא (וירא כ"א, י"ט) "ויפק אלהים את עיניה". ע"כ.

כלומר, באמת הבאר היתה כל הזמן מול עיניה של הגר, ואין זו בריאה חדשה, אלא שהגר לא ראתה זאת עד שנפקחו עיניה. כי יכול להיות שיהיה לאדם דבר הנמצא מולו אולם אם הקב"ה גזר שהוא לא יראה זאת, הוא לא יוכל לראות זאת, ורק כאשר יפקח ה' את עיניו הוא יראה.

על פי זה יש לומר כי סיבת התחבאותם של רבי שמעון ובנו בבית המדרש, היתה בשביל להתחזק באמונה בה', שגם אם נהיה מול הרומאים והם יכנסו לבית המדרש הם לא יוכלו לראותם. ובאמת הרומאים המקום הראשון בו חיפשו את רבי שמעון היה בבית המדרש, אולם כשנכנסו לא ראו אותם.

ואחר זמן חששו שמא תגלה אשת רבי שמעון שמקום ישיבתם הואט בבית המדרש, ממילא כבר יזדקקו לנס כדי להינצל ולא רצו לסמוך על הנס ובחרו למערה.

והנה מצינו צדיקים שהיו נכנסים לכל מיני מקומות מסוכנים ואומרים עליהם, כי השתמשו בשם קדוש שנהפך להיות רואה ואינו נראה.

[בסידור "שערי רחמים" (סידור עם כוונות האר"י בעריכת המקובל רבי חיים הכהן מארם צובא - תלמיד רבי חיים ויטאל ידפס בשאלוניקי שנת תק"א 1741), בסוף החלק הראשון הוסיף

וידעו שאם יארע להם איזה דבר יוכלו להינצל על ידי שימוש בשמות הקודש. וכך אמנם עשו, ובאו עליהם לסטים לרוצחם ולשדוד את כל מה שהיה להם, והם הזכירו כנגדם שם המפורש והרגו את אותם לסטים. וכשחזרו אחר שניצולו, אמר להם רבי יהודה החסיד, מה עשיתם? איבדתם את העולם הבא שלכם! אלא אם כן תשובו בתשובה שלימה, שתלכו לאותו המקום מבלי להזכיר את שם המפורש ותמסרו את נפשכם להריגה. הלכו התלמידים ונהרגו. עד כאן המעשה.

לכן יותר נראה לבאר את מעשיהם של אותם צדיקים שהשתמשו בכח האמונה, שאם רצון הבורא שלא יראוהו, הרי שלא יראוהו גם אם יעמוד מולם, ובגודל האמונה עברו את כל המקומות והגיעו למקום חפצם ללא שיגלו אותם.

וכמו שמסופר על הרב מבריסק בעל בית הלוי שישב ברוסיה בביתו ועסק בתורה, פתאום שמע דפיקה בדלת. פתח את הדלת וראה יהודי מזועזע. שאלו: מה קרה? והיהודי עונה: יש לי חנות ברחוב הראשי, והחייילים הרוסיים עוברים מחנות לחנות, אם הם מגלים שבעל החנות הוא יהודי שלא שילם את המסים, הם פשוט שולחים אותו לגלות ארוכה בעבודות פרך בסיביר, ואף אחד מאתנו לא משלם מסים, מה לעשות?

בעל "בית הלוי" נשאר רגוע ואמר לו: בוא, תכנס בבקשה. הכניס את אותו יהודי אל תוך ביתו וסגר את הדלת. הוא הוציא מהספרייה את הספר "נפש החיים" של רבי חיים מוולוז'ין והתחיל להקריא לו את הסגולה של "אין עוד מלבדו". והאדם ישב והפנים את ההכרה שאין עוד מלבדו יתברך, פתאום מגיעה אשתו ומספרת שהשוטרים עצרו להפסקה לפני החנות שלהם, ואחרי ההפסקה בטעות חשבו שכבר בדקו את החנות ודילגו עליה, והמשיכו לחנויות הבאות!

כמו כן סיפר רבי מאיר סולובייצ'יק זצ"ל על אביו הגר"ז מבריסק זצוק"ל בתקופת מלחמת העולם שהיה באזור בשליטת הגרמנים, וזודו הראה לו ידיעה בעיתון כי רוסיה עומדת להיפרד מליטא, וליטא עצמה תהפוך מעתה למדינה עצמאית. הרב ראה את הדברים, ובו במקום אמר: 'אם כך, יש לנו פתח לאן ללכת'. נלך לליטא. העיקר לצאת מהגרמנים. הוא החליט לצאת לשם, לקח בעל עגלה ונסע. באותו זמן היה עוצר ומי שהפר את העוצר, היו יורים בו בלי הבחנה גם אם זה היה באמצע הדרך, בלי משפט ובלי טענות ומענות.

הם הגיעו למקום שממנו הבעל-עגלה לא ידע לאן להמשיך, והגר"ז ירד באמצע הדרך ושאל לאן הולכים עכשיו? זה היה ליד עיירה בשם יאדעווע, שהייתה קרובה לגבול, והיו צריכים ללכת מעט ברגל. ואכן, הם ירדו מן העגלה והלכו ברגל כשהגר"ז מחזיק בידו מזוודה שבתוכה החביא שעון זהב.

באמצע הדרך יוצא חייל גרמני מאיזה בית בעיירה ושואל: 'לאן אתם הולכים?' ומיד אחר-כך מוסיף לשאול: 'מה יש לכם במזוודה? אתם היהודים מבריחים זהב...'. לפני שקיבל תשובה הוא כבר מצווה על הגר"ז: 'פתח אותה!' "היה ברור מה משמעות הדבר באם היה חילתה מתגלה שעון-זהב. אלא שלא הייתה ברירה, הגר"ז פתח את המזוודה והגרמני בדק בקפדנות חולצה אחרי חולצה, כשהוא מגיע עד האחרונה שבהם, מאחוריה היה שעון הזהב, כדי לוודא שהיהודי שלפניו לא מבריא זהב.

ואז, בדיוק ברגע בו הגרמני עמד להרים את החולצה האחרונה ולגלות את שעון-זהב, הגיעה מכונית של חיילים גרמנים אחרים ומישהו צועק לו: 'מה אתה מתעסק עם היהודים הללו? בוא עלה למכונית שלנו...'. הגרמני עזב את המזוודה ועלה. אם הייתה המכונית מגיעה רגע מאוחר יותר, הגרמני היה מוצא את שעון הזהב, והתוצאה הייתה הרת אסון. זו ממש השגחה פרטית.

לימים הסביר הגר"ז מה באמת היה כאשר הגרמני הגיע לחולצה האחרונה. הוא הזכיר את דברי רבי חיים מוואלאז'ין, ב'נפש החיים', שכאשר אדם דבק בה' במחשבתו, ומעלה בראשו את עניין 'אין עוד מלבדו', אף אחד אינו יכול להזיק לו. הסביר הגר"ז: 'כל הדרך שהייתה בחזקת סכנה הלכתי עם המחשבה הזו, ובאמת, ברוך השם עברנו את כל הסכנות. כשאותו גרמני הגיע, הסחתי לרגע את דעתי מן הדבקות במחשבה זו, ואכן – אז בדיוק הגיע הגרמני. רגע לפני שהוא הגיע לחולצה האחרונה,

זכרתי שהפסקתי את הדבקות באותה המחשבה, ומהר חזרתי להידבק בה".

עוד יש לפרש את מעשה התחבאותו של רבי שמעון בבית המדרש, על פי מעשה בחסיד סוחר מפולין שנסע לרגל מסחרו לגאלציה, ואיחר בדרכו וראה שלא יוכל לבוא לביתו לחג הפסח, ונמלך לבוא לקאמרנא ולהתאכסן בבית רבינו הגה"ק איש אלקים רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זיע"א, כי חישו להתאכסן במקום אחר מחמת כשרות, ורק בבית הצדיק יכול היה לסמוך על הכשרות שתהיה למהדרין מן המהדרין. ובא לצדיק ובקשו להתאכסן אצלו, אך הצדיק דחה אותו באומרו שאצלו בסדר ליל פסח אף אחד לא נמצא, רק הוא והרבנית והמשמש נער קטן כדי שלא יבין מה שרואה, ויכול להשיג בשבילו אכסניה כשרה אצל מי שהוא אחר.

אך הסוחר התעקש מאד להיות אצל האדמו"ר מקאמרנא בחג הפסח, וביקש בכל לשון של בקשה, באומרו: שאינו מאמין ואינו יכול לסמוך על אף אחד אלא על האדמו"ר. ולבסוף הסכים האדמו"ר, אך בתנאי שלא יספר לאף אחד מה שיראה בליל הסדר, ונתן לו תקיעת כף על זה.

ובליל הסדר אמר האדמו"ר מקאמרנא בהגדה בהתלהבות גדולה מאוד, ובאמצע אמירת ההגדה ראה שהצדיק נעלם, וכסאו נשאר ריק, רק שמע קול דברים דברי ההגדה שאמר הצדיק אבל תמונת הצדיק לא ראה זולתי קול, ואחר זמן מה חזר לראות את הצדיק.

ואחר זמן רב כשאדמו"ר מקאמרנא כבר לא היה בחיים, הרשה לעצמו החסיד לספר ולגלות את מה שראה.

ועיין גם מה שכתב ב'כתבי שם' (אות כ), "שמעתי כמה פעמים מ'כ"ק אאמ"ר זלה"ה (הוא הרה"ק מוה"ר אברהם מרדכי זצ"ל מזלושיץ, נכד האדמו"ר מקאמרנא) שאמר: שיוכל לומר זאת אפילו לפני ב"ד של מעלה, שפעם אחת בליל ראשון של פסח כשהיה אצל רבינו, כאשר אמר רבינו את ברכת אכילת מצה, לא ראה צורתו איזה רגעים, כי היתה הברכה בהתפשטות הגשמיות" ע"כ.

ממילא כאשר רבי שמעון בר יוחאי ובנו היו יושבים ולומדים היו מגיעים למצב של התפשטות הגשמיות, וכדוגמת האדמו"ר מקאמרנא בעת אכילת המצה, ולא היו רואים אותם. וכאשר הרומאים היו מגיעים לבית המדרש היו יושבים ועוסקים בתורה בדביקות גדולה עד שלא היו רואים אותם, אולם אם היו מספרים לרומאים שהם מתחבאים בבית המדרש, ומגלים את סודם, היו נשארם הרומאים שם שעות רבות, והיו מוכרחים להפסיק מלימודם ואז היו מגלים אותם.

מעלת חודש אייר:

כתב בספה"ק מאור ושמש (פרשת שמיני) וז"ל: ובשבוע ראשונה של הספירה אנו ממשיכין המוח חכמה להספירות, ובשניה אנו ממשיכין מוח בינה להספירות, ובשבוע ג' אנו ממשיכים הדעת לספירות, ובשבוע ג' של הספירה מתחיל ראש חדש אייר והצירוף של חדש אייר הוא דעת שהצירוף שלו הוא יתהלל הימתהלל הישכל ויידוע וכו'. ושם מ"ה הוא דעת ומי שהוא חכם ומבין מדעתו יוכל לידע שגם הצירוף של ראש חדש מרחשון יורה על הדעת. על כן נהגו אנשי קדמוני זמנינו ללמוד בראש חדש אייר ובראש חדש מרחשון הלכה תוסי' מפני שביום טוב נתגלו קדושות עליונות על הכנסת ישראל שהן בינה ודעת, וצירוף של ראש חדש אייר וראש חדש מרחשון מורים על הדעת, ונתכשרו חדשים אלו להשיג דעת התורה יותר מבשאר חדשים. והיה זאת להם לאות אם נתוסף להם דעת יותר ומחדשין חידושין דאורייתא יותר מבשאר חדשים אז ידעו שהשיגו בהחג הקדושות העליונות.

ובספה"ק בני יששכר (מאמרי חודש אייר מאמר ב') כתב: ע"פ הדברים הנ"ל כיון שהצירוף הנ"ל המאיר בחודש אייר (ירמיה ט', ב') "יתהלל המתהלל השכל וידוע", והוא מסוגל להשכלה וידיעה כענין תפילין דרבינו תם.